

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 listopada 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Helena Ciepła (przewodniczący)

SSN Irena Gromska-Szuster (sprawozdawca)

SSA Aleksandra Marszałek

w sprawie z powództwa Powiatu P. - Zarządu Powiatu przeciwko Skarbowi Państwa Wojewodzie X. o zapłatę, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 9 listopada 2005 r., kasacji strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 1 grudnia 2004 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1) oddala kasację;**
- 2) nie obciąża strony powodowej kosztami postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 1 grudnia 2004 r. Sąd Apelacyjny zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 21 kwietnia 2004 r. uwzględniający powództwo Powiatu P. - Zarządu Powiatu przeciwko Skarbowi Państwa- Wojewodzie X. o zasądzenie tytułem regresu kwoty 103 677,80 zł i powództwo oddalił.

Sąd ustalił, że w dniu 31 stycznia 1995 r. doszło do wypadku na drodze pozostającej wówczas w zarządzie Skarbu Państwa- Dyrekcji Okręgowej Dróg Publicznych w Ł.. Funkcjonariusz Dyrekcji został uznany za winnego i skazany prawomocnym wyrokiem Sądu w sprawie karnej za niezabezpieczenie wycinki drzew, które doprowadziło do wypadku. Od dnia 1 stycznia 1999 r. droga, na której doszło do wypadku stała się drogą powiatową. W sprawie o odszkodowanie toczącej się z powództwa poszkodowanego w wypadku B. F. przeciwko Skarbowi Państwa- Dyrekcji

Okręgowej Dróg Publicznych w Ł. i Powiatowi Poddębice zapadł prawomocny wyrok Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 6 kwietnia 2000 r. oddalający powództwo w stosunku do Skarbu Państwa oraz prawomocny również wyrok z dnia 25 września 2001 r. zasądający od Powiatu Poddębice na rzecz B. F. określone kwoty z tytułu zadośćuczynienia, odszkodowania i renty. Jako podstawę tak ukształtowanej odpowiedzialności Sąd powołał przepis art. 103 ust. 4 i 5 ustawy z dnia 10 września 1998 r. - przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz. U. Nr 133, poz. 872 ze zm.).

Na podstawie powyższego wyroku Powiat Poddębice wypłacił B. F. początkowo kwotę 57 771,80 zł. i wystąpił przeciwko Skarbowi Państwa z powództwem regresowym. Wyrokiem z dnia 8 kwietnia 2003 r. Sąd Okręgowy w Ł. oddalił to powództwo, stwierdzając brak podstaw do zastosowania art. 441 § 3 k.c. Natomiast Sąd Apelacyjny uwzględniając apelację strony powodowej wyrokiem z dnia 23 października 2003 r. zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji i powództwo uwzględnił. Uznał, że nie jest związany w procesie regresowym wyrokiem wydanym w sprawie o odszkodowanie i stwierdził, że skoro Skarb Państwa zawinił powstanie szkody, którą naprawiła strona powodowa, ma ona w stosunku do Skarbu Państwa roszczenie regresowe na podstawie art. 441 § 3 k.c.

W wyniku kasacji Skarbu Państwa Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 6 października 2004 r. zmienił wyrok Sądu Apelacyjnego i oddalił apelację. Sąd Najwyższy stwierdził, że zgodnie z art. 365 § 1 k.p.c. wyrok Sądu Okręgowego w Ł. wydany w sprawie odszkodowawczej, zasądający roszczenie od Powiatu P. i oddalający powództwo wobec Skarbu Państwa wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz także inne sądy i organy państwowe. Z tych względów przesądzone zostało, iż Skarb Państwa nie ponosi odpowiedzialności za szkodę doznaną przez B. F. i ustaleniem tym jest związany Sąd w postępowaniu regresowym. Brak zatem podstaw do zastosowania art. 441 § 3 k.c., który należy wyklądać łącznie z § 1., co oznacza, że hipoteza art. 441 § 3 k.c. nie obejmuje przypadków, gdy z roszczeniem określonym jako regresowe wystąpił podmiot, który szkodę naprawił, przeciwko osobie nie ponoszącej za tę szkodę odpowiedzialności.

W niniejszej sprawie strona powodowa wystąpiła w dniu 31 grudnia 2003 r. o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa tytułem regresu dalszej kwoty 103 677,80 zł. wypłaconej przez powoda B. F. Sąd Okręgowy uwzględniając to powództwo stwierdził, iż nie jest związany wyrokiem wydanym w sprawie odszkodowawczej i

wskazał, że powodowy Powiat Poddębice ponosi odpowiedzialność za szkodę, jakiej doznał B. F., nie na zasadzie winy ale w wyniku następstwa prawnego przewidzianego w art. 103 ust. 4 i 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. p.w.u.r.a.p., zaś odpowiedzialny za szkodę na zasadzie winy jest Skarb Państwa. Strona powodowa wypłacając poszkodowanemu dochodzoną pozwem kwotę naprawiła szkodę, mimo braku winy, a zatem służy jej na podstawie art. 441 § 3 k.c. roszczenie zwrotne do Skarbu Państwa, jako sprawcy szkody.

Sąd Apelacyjny rozpoznając apelację strony pozwanej nie podzielił poglądu Sądu pierwszej instancji i powołując się na stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 6 października 2004 r., które, w jego ocenie przesądziło o braku zasadności roszczenia regresowego strony powodowej, zmienił zaskarżony wyrok i oddalił powództwo.

W kasacji od powyższego wyroku opartej na obu podstawach wskazanych w art. 393(1) k.p.c. strona powodowa w ramach pierwszej podstawy zarzuciła naruszenie art. 441 § 3 k.c. przez niewłaściwe zastosowanie w wyniku przyjęcia, że przepis ten nie ma zastosowania w sprawie a także w wyniku błędnej wykładni pomijającej zasady współżycia społecznego. W ramach drugiej podstawy zarzuciła naruszenie art. 328 § 2 w zw. z art. 391 k.p.c. przez nie wyjaśnienie podstawy prawnej rozstrzygnięcia, co mogło mieć wpływ na wynik sprawy oraz naruszenie art. 233 § 1 w zw. z art. 328 k.p.c. i art. 328 § 2 k.p.c., przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów w wyniku przyjęcia przez Sąd Apelacyjny, iż wyrok Sądu Najwyższego „przesądza” rozstrzygnięcie sprawy, co również mogło mieć wpływ na wynik sprawy.

Rozpoznając kasację, zgodnie z art. 3 ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy - kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy- prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98), na podstawie przepisów kodeksu postępowania cywilnego w brzmieniu obowiązującym przed wejściem w życie powyższej ustawy – Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. uzasadniony w sposób wskazany w kasacji, należy uznać za całkowicie pozbawiony skuteczności. Przepis art. 233 § 1 k.p.c. formułuje zasadę swobodnej oceny dowodów i może mieć zastosowanie w sprawie, w której stan faktyczny jest sporny i wymaga ustalenia na podstawie postępowania dowodowego, którego wynik ustala Sąd oceniając zgromadzone dowody sprzeczne między sobą i wymagające oceny przy zastosowaniu zasad art. 233 § 1 k.p.c. Skuteczne postawienie zarzutu naruszenia tego przepisu wymaga wykazania, że sąd

przy ocenie konkretnych dowodów uchybił zasadom logicznego rozumowania, doświadczenia życiowego lub warunkom ustawowym określającym sposób przeprowadzenia dowodów. Kasacja nie zawiera takich zarzutów i nie może ich zawierać, bowiem w rozpoznawanej sprawie stan faktyczny był bezsporny i nie wymagał żadnej oceny dowodów. W kategoriach nieporozumienia trzeba potraktować zarzut strony powodowej odnoszący się do stanowiska Sądu Apelacyjnego zajętego w odniesieniu do wyroku Sądu Najwyższego. Wyrok ten nie jest dowodem a podzielenie lub nie zajętego w nim przez Sąd Najwyższy stanowiska prawnego w żadnym wypadku nie należy do zakresu oceny dowodów i nie może być skutecznie zwalczane przy pomocy zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. ani art. 328 k.p.c. Niezrozumiałe jest przy tym powołanie przez skarżącą jako naruszonego całego art. 328 k.p.c., który w paragrafie pierwszym dotyczy warunków sporządzenia i doręczenia uzasadnienia wyroku a zatem materii, która pozostaje poza zakresem zaskarżenia kasacją.

Nieskuteczny jest także zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. Uzasadnienie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego zawiera wszystkie elementy, jakie zgodnie z art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. powinno zawierać uzasadnienie Sądu drugiej instancji. W szczególności zawiera wskazanie podstawy prawnej rozstrzygnięcia, którą dla Sądu drugiej instancji zmieniającego zaskarżone orzeczenie, jest przepis art. 386 § 1 k.p.c. Natomiast zarzucane przez stronę powodową niedostateczne wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku, może być, w odniesieniu do orzeczenia Sądu drugiej instancji, skutecznie zwalczane tylko odpowiednimi zarzutami naruszenia prawa materialnego, a nie art. 328 § 2 k.p.c., skoro Sąd Apelacyjny prawidłowo wskazał podstawę swojego wyroku, którą był przepis art. 386 § 1 k.p.c.

Przechodząc do zarzutów naruszenia prawa materialnego na wstępie trzeba wskazać, że art. 441 k.c. reguluje sytuacje kiedy kilka osób jest odpowiedzialnych za szkodę wyrządzoną czynem niedozwolonym. Ma więc zastosowanie tylko wówczas, gdy kilka osób (podmiotów) ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną czynem niedozwolonym. Nie ma natomiast zastosowania, gdy za szkodę ponosi odpowiedzialność tylko jedna osoba. Dotyczy to regulacji zawartej we wszystkich przepisach tego artykułu, które należy wyklądać łącznie. Przewidziane w art. 441 § 3 k.c. roszczenie regresowe wchodzi zatem w grę tylko wówczas, gdy kilka osób było solidarnie odpowiedzialnych za szkodę na różnych podstawach i jedna z nich szkodę naprawiła, mimo braku winy. Przysługuje jej wówczas roszczenie zwrotne do sprawcy szkody odpowiadającego na zasadach winy. Przepis ten nie ma natomiast

zastosowania, gdy tylko jedna osoba ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną czynem niedozwolonym, nawet jeżeli odpowiada ona na innych podstawach niż wina czy ryzyko a jest druga osoba, która zawiniła powstanie szkody, lecz nie ponosi za nią odpowiedzialności. O powstaniu roszczenia regresowego przewidzianego w art. 441 § 3 k.c. decyduje nie chwila wyrządzenia szkody przez bezpośredniego sprawcę, ale chwila jej naprawienia przez jednego ze współdłużników solidarnych.

Należy podzielić stanowisko Sądu Najwyższego zajęte w uzasadnieniu wyroku z dnia 6 października 2004 r., że prawomocny wyrok Sądu oddalający powództwo o odszkodowanie w stosunku do jednego pozwanego sprawcy szkody a uwzględniający je tylko w stosunku do drugiego przesądza o tym, że nie można uznać, iż za szkodę odpowiedzialny jest także ten pozwany, w stosunku do którego oddalono powództwo. Zgodnie z art. 365 § 1 k.p.c. prawomocne orzeczenie wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy i inne organy państwowe, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. W takim znaczeniu także sąd w sprawie o roszczenie określone jako regresowe jest związany wyrokiem wydanym w sprawie o odszkodowanie, w której uwzględniono powództwo wobec osoby, obecnie występującej z roszczeniem zwrotnym do osoby, w stosunku do której sąd w postępowaniu odszkodowawczym oddalił powództwo. Niezależnie od merytorycznej poprawności wyroku zapadłego w sprawie odszkodowawczej, sąd w procesie regresowym nie może uznać, że za szkodę ponosi odpowiedzialność także osoba, w stosunku do której sąd w procesie odszkodowawczym oddalił powództwo. Stoi temu na przeszkodzie przepis art. 365 § 1 k.p.c. Oznacza to w rozpoznawanej sprawie, że niezależnie od poprawności wyroku Sądu Okręgowego w Ł. zapadłego w sprawie odszkodowawczej, oddalającego powództwo w stosunku do Skarbu Państwa, Sąd w niniejszym procesie jest tamtym wyrokiem związany i nie może uznać, że za szkodę B. F., wynikłą z wypadku z dnia 31 stycznia 1995 r. odpowiada, poza Powiatem Poddębickim, także Skarb Państwa. Niezależnie bowiem od podstawy odpowiedzialności Powiatu P. oraz stanowiska zajętego przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 5 czerwca 2001 r. K 18/00 (OTK 2001/5/118), który w odniesieniu do art. 103 ustawy z dnia 13 października 1998 r. p.w.u.r.a.p. ma charakter wyroku interpretacyjnego, Sąd Apelacyjny w niniejszej sprawie był, zgodnie z art. 365 § 1 k.p.c., związany wskazanym wyżej wyrokiem Sądu Okręgowego stwierdzającym odpowiedzialność za szkodę B. F. tylko Powiatu P. i wyłączającym odpowiedzialność Skarbu Państwa. Z tych względów nie mógł uznać, że odpowiedzialność za tę szkodę ponoszą solidarnie powód i pozwany a tym samym nie

mógł zastosować przepisu art. 441 § 3 k.c., który, jak wskazano wyżej, ma zastosowanie jedynie w sytuacji, gdy za szkodę jest odpowiedzialnych kilka osób.

Brak jest także innych podstaw regresowej odpowiedzialności Skarbu Państwa, której ustawodawca nie przewidział wprowadzając z dniem 1 stycznia 1999 r. w ustawie z dnia 13 października 1998 r. p.w.u.r.a.p. następstwo prawne Powiatów w miejsce Skarbu Państwa jako dotychczasowego zarządcy dróg wojewódzkich i krajowych. Stało się tak dlatego, że jednocześnie z następstwem prawnym Powiaty przejęły cały majątek Skarbu Państwa należący do dotychczasowych zarządców dróg. Trudno w takiej sytuacji znaleźć uzasadnioną podstawę dla stosowania w drodze analogii przepisu art. 441 § 3 k.c. do roszczenia strony powodowej, skoro przejęła ona cały majątek sprawcy szkody, który miał służyć między innymi do pokrycia przejętych zobowiązań Skarbu Państwa. Zapłata odszkodowania za sprawcę szkody przez powodowy Powiat nastąpiła z mocy prawa w wyniku reformy administracyjnej, a zatem podstawą zapłaty była epizodyczna regulacja administracyjnoprawna a nie stosunki cywilnoprawne ani przepisy prawa cywilnego, które stanowiły podstawę odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa wobec B. F., co nie może pozostać obojętne dla oceny dopuszczalności zastosowania w drodze analogii do roszczeń regresowych strony powodowej przepisu art. 441 § 3 k.c. Przepis ten bowiem reguluje sytuacje typowe dla stosunków cywilnoprawnych i nie powinien być przenoszony na sytuacje, gdy osoba trzecia uściłła świadczenie odszkodowawcze za sprawcę szkody, w wyniku regulacji administracyjnoprawnej i to o szczególnym, jednorazowym charakterze, wynikającym z reformy administracji publicznej. Trudno w takiej sytuacji, jak sugeruje to strona powodowa, oceniać zasadność zastosowania w drodze analogii przepisu art. 441 § 3 k.c., odwołując się do art. 5 k.c. i zasad współżycia społecznego, a zatem do przepisu odnoszącego się wyłącznie do stosunków cywilnoprawnych. Jak wskazał Sąd Najwyższy w uchwale siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 25 marca 1994 r. III CZP 5/94 (OSNCP 1994/7-8/145) zastosowanie art. 441 § 3 k.c. w drodze analogii nie powinno mieć miejsca w sytuacji, gdy spełnienie świadczenia za sprawcę szkody przez osobę, która szkody nie zawniła oparte jest na innych podstawach odpowiedzialności, niż cywilnoprawne podstawy odpowiedzialności sprawcy szkody.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy oddalił kasację jako nieuzasadnioną (art. 393(12) k.p.c.). Biorąc jednak pod uwagę charakter sprawy, w tym różną ocenę prawną roszczeń strony powodowej dokonaną w dwóch sprawach przez Sądy niższych

instancji, Sąd Najwyższy na podstawie art. 102 k.p.c. w zw. z art. 393(19) i art. 391 § 1 k.p.c. nie obciążył strony powodowej kosztami postępowania kasacyjnego.